Selvitys Keuruun kirjastoautopalvelusta

Nykytila, ennakkoarvio lakkauttamisen vaikutuksista sekä suunnitelma palvelun korvaamiseksi

Kasvun ja hyvinvoinnin lautakunta 24.9.2026, § 140

KEURUU

SISÄLLYSLUETTELO

1. Kirjastoautopalvelun kuvaus ja nykytila 3
2. Kirjastoauton talous 5
3. Kirjastoauton toimintaan liittyvät riskit 5
4. Kirjastoautopalvelun lakkautuksen vaikutusten ennakkoarviointi 6

Lapsivaikutukset 6
Vaikutukset palvelun saatavuuteen ja saavutettavuuteen 6
Taloudelliset vaikutukset 7
Vaikutukset henkilöstöön ja organisaatioon 7
Ympäristövaikutukset 7

5. Suunnitelma kirjastoautopalvelun korvaamiseksi 8

Kirjastoautopalvelun kuvaus ja nykytila

Kirjastoautotoiminta Keuruulla alkoi vuonna 1974. Tällä hetkellä käytössä oleva kirjastoauto TurboUrpo on järjestyksessä kolmas kirjastoautoksi hankittu ajoneuvo ja otettu käyttöön alkuvuodesta 2007.

Auton tekniset tiedot:
alusta: Scania L 94
kori: Kiitokori LIBRIS
käyttöönottopäivä: 25.1.2007
ajettu: n. 360 000 km

Vuosina 1995–2006 kirjastoautoa liikennöitiin yhdessä Multian kunnan kanssa molempien kuntien alueella kahden kirjastoautonkuljettaja-virkailijan voimin. Yhteistyö päättyi Multian irtisanottua sopimuksen.

Kirjastoautossa työskentelee yksi henkilö tehtävänimekkeellä kirjastoautonkuljettaja-virkailija. Auton kuljettamiseen tarvitaan C-ajokortti sekä kuorma-autonkuljettajan ammattipätevyys, joka vaatii viiden vuoden välein suoritettavain 35 tunnin jatkokoulutuksen. Lisäksi työntekijältä edellytetään asiakaspalvelutaitoa ja kirjastoalan ammattitaitoa. Työ on yksintyöskentelyä ja vaatii auton toimintoihin liittyvää teknistä osaamista sekä paineensieto- ja ongelmanratkaisukykyä.

Kirjastoauto liikennöi kahden viikon jaksoissa arkisin maanantaista torstaihin. Aikataulussa on syksyllä 2026 yhteensä 48 eri pysäkkiä, joista viisi on koulupysäkkejä (Einari Vuorelan koulu, Pohjoislahden koulu, Kivelän koulu, Kivikoulu ja Harjaantumisluokka) ja yksi päiväkoti (Tähtitarha). Koulu- ja päiväkotipysäkit liikennöidään joka viikko, muut joka toinen. Nelipäiväiseen viikkoon liikennöinnissä siirryttiin kymmenisen vuotta sitten, jolloin tehtiin iso aikataulumuokkaus ja -tiivistys monien pysäkkien loputtua. Varsinaisten pysäkkiajojen lisäksi kirjastoauto huolehtii osana reittejään Keuruun ja Haapamäen kirjastojen välisistä aineistokuljetuksista kaksi kertaa viikossa.

Aikataulusuunnittelussa haasteena on ajo- ja työpäivän kaksiosaisuus. Koulupysäkit on sijoitettava aamupäiviin ja haja-asutusalueiden pidemmät reitit iltapäiviin tai alkuiltaan. Keuruun pitkien etäisyyksien vuoksi jotkut reiteistä mahtuvat vain juuri ja juuri työntekijän työajan puitteisiin, ja erityisesti talvikelillä tämä voi aiheuttaa ennakoimattoman pitkiä työpäiviä. Perjantaipäivien ajamattomuudesta huolimatta työntekijän työajasta valtaosa kuluu reiteillä, eikä auton kokoelman suunnitelmalliseen ylläpitoon ole resursseja.

Kirjastoauton talli sijaitsee kaupungintalolla, mutta sen logistiikka (lainattavan aineiston kuljettaminen sisään ja ulos) hoidetaan pääkirjastolla. Sen yhteydessä ei ole säältä suojattua tilaa tai korkeudeltaan sopivaa lastauslaituria, vaan kuljettaminen ja kantaminen tapahtuu ulkokautta. Lisäksi auto ei ole esteetön, vaan sinne noustaan porrasaskelmia eikä esimerkiksi kirjakärryjen käyttö ole mahdollista. Nämä käytännön asiat hankaloittavat auton kokoelman hoitamista ja tavaralogistiikkaa ja muodostavat työsuojeluriskin. Portaiden vuoksi liikuntarajoitteisten asiakkaiden on myös mahdotonta käyttää auton palveluita.

Kirjastoauton käyttö ja reitteihin kuuluvien pysäkkien määrä on laskenut tasaisesti jo pitkään. Syitä tähän on useita: haja-asutusalueen asiakkaiden ja sitä myötä pysäkkien väheneminen, koululaisten määrän ja lasten lukemisen

lasku sekä peruttujen reittien ja ajamattomien päivien lisääntyminen. Samalla auton lainojen osuus Keuruun kirjastojen kokonaislainauksesta on pienentynyt.

Taulukko: kirjastoautopalvelun käytön tilastollinen kehitys vuodesta 2016 alkaen

	2016	**2019**	**2022**	**2025**	**huomioita**
kirjastoautosta otetut lainat	18 396	13 239	11 827	10 020	
kirjastoauton pysäkit (=pysähdysten määrä kahden viikon jaksolla)	89	69	65	60	
lainaajat (=montako eri henkilöä on lainannut autosta kirjastokortillaan)	566	335	316	293	Auton palveluiden piirissä on tosiasiallisesti joitakin kymmeniä henkilöitä (lapsia) enemmän, koska varhaiskasvatusryhmät ja osa koululuokista lainaa yhteisökortilla koko ryhmän käyttöön.
kirjastoauton lainojen osuus Keuruun kokonaislainauksesta	10,89 %	8,23 %	7,64 %	6,80 %	Lainan hinta (toimintakate/lainat) vuonna 2025: koko Keuruu 4,96 € pääkirjasto 4,06 € kirjastoauto 6,84 €

Kirjastoauton keskeisin asiakaskunta ovat varhaiskasvatus- ja alakouluikäiset lapset. Vuonna 2025 yli 71 % autosta otetuista lainoista oli lasten- tai nuortenosaston aineistoa. Kirjastoauton koulupysäkkien tavoitettavissa ovat Haapamäen ala-astetta lukuun ottamatta kaikki kaupungin alakoululuokat. Koululaisten ja luokkien asioinnin aktiivisuudessa kuitenkin on suurta vaihtelua eri koulujen välillä, ja noin puolet koulupysäkkien mahdollisesta kohderyhmästä ei käytä auton palveluita juuri lainkaan.

Kirjastoauton talous

Taulukko: kirjastoauton budjetti vuosina 2025 ja 2026

	TP2025	TA2026	toteuma 1-9/2026	ennuste 2026	lisähuomiot
Summat sisältävät: - henkilöstökulut - palvelujen ostot (vakuutukset, ict-kulut, auton huolto- ja korjauskustannukset) - tarvikkeiden ostot (lehtitilaukset, auton osat ja kalusto, polttoaine) - ajoneuvoveron - sisäisinä kuluina siivouksen ja autotallin vuokran	-68 538	-61 270	-53 109	-76 498	Luvuista puuttuvat uutuuskirjojen hankintakulut, jotka kohdentuvat kokonaisuudessaan pääkirjastolle. Auton lainausmääriin suhteutettu osuus niistä on noin 5 000 € / vuosi. TA26-luvusta puuttuvat budjetointivirheen vuoksi polttoainekulut (sisäistä hankintaa konekeskukselta).

Kirjastoauton toimintaan liittyvät riskit

Tällä hetkellä kirjastoauton toimintaan liittyy useita toiminnallisia, taloudellisia ja henkilöstöriskejä:

- Nykyinen auto on vanha ja teknisen käyttöikänsä päässä. Siinä on vikoja, joita ei pystytä korjaamaan, koska varaosia ei enää saada. Esimerkkejä tällaisista hätäratkaisuilla korjatuista tai ratkaisemattomista vioista ovat oven hydraulinen avausmekanismi sekä jatkuvat ilmanpainejärjestelmän vuodot. Erilaisia teknisiä ongelmia ilmenee liki viikoittain.
- Keliolosuhteet yhdistettynä haja-asutusalueen teiden huonoon kuntoon ja heikkoon tienpitoon aiheuttavat tarvetta pysäkkien perumiselle erityisesti talvella ja kelirikkoaikana. Ennakoimaton liukkaus on aiheuttanut vaaratilanteita ja hinaustarpeita, mm. auton juututtua mäkeen tai luisuttua ojaan.
- Yhden työntekijän varassa oleva palvelu on haavoittuva. Pysäkkejä ja ajopäiviä joudutaan perumaan usein sekä ennakoimattomasti että suunnitellusti. Syitä tähän ovat edellä mainitut tekniset ja keliongelmat, työtekijän koulutukset ja lakisääteiset vapaat sekä kesälomakaudella kirjaston henkilöstöresurssien keskittäminen pääkirjastolle. Viime vuosina peruutettuja ajopäiviä on ollut keskimäärin 12 viikkoa vuodessa.
- Työsuojelunäkökulmasta kirjastoautotyö sisältää useita riskitekijöitä. Riskikartoituksessa sellaisiksi on tunnistettu esimerkiksi yksintyöskentely osin ennakoimattomissa olosuhteissa ja liikenteessä, ilmastoinnin

puutteesta johtuva kesäaikainen kuumuus, työn tauottamiseen, ergonomiaan ja tavaroiden kantamiseen liittyvät haasteet ja riskit sekä yleinen epävarmuus auton teknisestä toimivuudesta,
- Portaita sisältävän sisäänkäynnin vuoksi auto ei täytä lakisääteiselle julkiselle palvelulle asetettuja esteettömyysvaatimuksia.
- Kokonaan uuden kirjastoauton hankinta on 400 000–500 000 euron investointi. Valtionavustusta kirjastoautohankintaan ei ainakaan tällä hetkellä ole mahdollista saada. Kaupungin taloudelliseen liikkumavaraan, palvelun vähäiseen käyttöön ja em. liikennöinnin olosuhteisiin nähden investoinnin voi nähdä riskinä.

Kirjastoautopalvelun lakkautuksen vaikutusten ennakkoarviointi

Lapsivaikutukset

Koska kirjastoauton asiakkaista suurin osa on 6–12-vuotiaita lapsia, 0–12-vuotiaiden lasten kasvattajia tai huoltajia, palvelun lakkauttamisella on lapsiin sekä välittömiä että välillisiä vaikutuksia.

Mahdolliset negatiiviset vaikutukset:

- Koulupysäkeillä asioivien alakouluikäisten lasten mahdollisuus omatoimiseen kirjastopalveluiden käyttöön saattaa vaarantua, jos kirjastoauto on ollut heille esim. etäisyyden tai perhetilanteen vuoksi ainoa tapa käyttää palvelua.
- Lapsiperheiden, varhaiskasvatusryhmien ja erityistä tukea tarvitsevien lapsiryhmien mahdollisuudet kirjaston käyttöön saattavat heikentyä, jos etäisyys palveluun kasvaa.

Mahdolliset neutraalit vaikutukset:

- Kävelymatkan päässä pääkirjastolta sijaitsevien keskustan ala-asteen Kivikoulun (etäisyys n. 600 m) ja Kivelän koulun (n. 1,1, km) ryhmien kirjastoasiointi muuttuu, mutta pääsy kirjastopalveluihin ei vaarannu.

Vaikutukset palvelun saatavuuteen ja saavutettavuuteen

Mahdolliset negatiiviset vaikutukset:

- Joillakin asiakkailla asiointimatka kirjastopalveluihin kasvaa merkittävästi, jopa kymmeniä kilometrejä.
- Joillekin aikuisasiakkaille kirjastoauto on käytännössä ainoa mahdollisuus kirjastopalvelun käyttöön, jolloin heidän asiointinsa saattaa loppua kokonaan.

Mahdolliset neutraalit/positiiviset vaikutukset:

- Kirjastoasiointi siirtyy pääkirjastoon tai Haapamäen kirjastoon, joissa on isompi kokoelma ja laajat omatoimiaukioloajat. Suurimmalla osalla aikuisasiakkaista on tosiasiallinen mahdollisuus tähän muun taajamissa asioinnin ohessa.

Taloudelliset vaikutukset

Taulukko: arvio kirjastoautopalvelun lakkauttamisen taloudellisista vaikutuksista kahtena ensimmäisenä kalenterivuonna kululajeittain

	säästö 2027 (puoli vuotta)	**säästö 2028**	**huomioita**
kirjastoautopalvelun tuottamisen kulut	30 550	59 550	sis. henkilöstökulut sekä ulkoiset palveluiden ja tarvikkeiden ostot
kuljetuskustannusten kasvu	-550	-1 100	Summa sisältää arvion seuraavien kulujen yhteisvaikutuksesta: kuljetusyrityksen käynti Haapamäellä 1 x/vko = 500 €/vuosi kilometrikorvaukset seuraavasti: Pohjoislahden ja Einari Vuorelan koulut 1 x/kk = 250 €/vuosi kotipalvelukuljetukset 1 x/kk = 350 €/vuosi
säästö yhteensä	30 000	58 450	

Vaikutukset henkilöstöön ja organisaatioon

Kirjastoautonkuljettaja-virkailijan tehtävä lakkautetaan ja työntekijä siirtyy pääkirjastolle. Henkilöstöjärjestelyiden seurauksena kirjastopalveluiden henkilötyövuosien kokonaismäärä pienenee yhdellä, jolla on pidemmän päälle vaikutuksia kirjaston palvelutasoon.

Kirjastoauton lakkautus aiheuttaa myös tarpeen organisoida uudelleen Keuruun ja Haapamäen kirjastojen välinen aineistokuljetus. Tällä on kirjastopalveluiden logistiikan kannalta merkittävä vaikutus, koska sekä Keuruun sisäiset että kaikki muista Keski-kirjastoista tulevat seutuvaraukset on toimitettu Haapamäen kirjastoon ja sieltä pois kirjastoauton mukana. Kuljetettava määrä on suurehko, noin laatikollinen kirjastoaineistoa kaksi kertaa viikossa.

Ympäristövaikutukset

Dieselautosta luopuminen pienentää Keuruun kaupungin hiilijalanjälkeä. Polttoaineen kulutuksessa on huomioitava ajokilometrien lisäksi auton sähkölaitteiden sekä kylmänä vuodenaikana sisälämmityksen aiheuttama kulutus.

Suunnitelma kirjastoautopalvelun korvaamiseksi

Taulukko: ratkaisuehdotukset keskeisimmille korvaamista vaativille toiminnoille

toiminto	**ratkaisuehdotus**
haavoittuvimpien asiakasryhmien palvelut:	
kyläkoulut ja pienluokat / erityistä tukea tarvitsevat oppilasryhmät:	Kirjasto toimittaa kouluille / luokkiin käytettäväksi säännöllisesti vaihtuvan kirjakokoelman, jonka valinnassa huomioidaan lasten ja kasvattajien toiveet. Käytössä ovat myös muut Kulttuuri- ja Kirjastoportaissa määritellyt kouluyhteistyön tavat.
aikuisasiakkaat, joiden on hankalaa tai mahdotonta asioida muissa kirjaston toimipisteissä:	Kirjasto selvittää yksilöllisesti asiakkaiden tilanteen ja toiveet. Tarvittaessa heidät otetaan kirjaston kotipalvelun asiakkaiksi ja lainojen toimitus hoidetaan sen kautta. Lisätietoja kirjaston kotipalvelusta: https://keuruu.fi/vapaa-aika-ja-matkailu/kirjasto/asiakkaana-kirjastossa/#kotipalvelu
aineistonkuljetustarpeet:	
kirjastopalveluiden sisäiset	Haapamäen kirjasto lisätään Keski-kirjastojen seutukuljetuksen piiriin. Muun kuljetustarpeen hoitaa kirjaston henkilökunta omilla autoillaan kilometrikorvausta vastaan.
kouluille ym. asiakkaille menevät kokoelmalaatikot ja -kassit	Sovitaan tapauskohtaisesti kuljetustapa (koulun tai kirjaston henkilökunta kuljettaa kilometrikorvauksella).